

AKCIJA POSTAVLJANJA OZNAK VISOKIH VODA V SLOVENIJI

HIGH WATER MARKS PLACEMENT IN SLOVENIA

UDK 556.535(497.4):556.08

Peter Frantar

dr., Zveza geografov Slovenije, Komisija za hidrogeografijo, p. p. 306, Ljubljana, hidrogeografija@gmail.com

Florjana Ulaga

mag., Zveza geografov Slovenije, Komisija za hidrogeografijo, p. p. 306, Ljubljana, hidrogeografija@gmail.com

Marjan Bat

mag., Zveza geografov Slovenije, Komisija za hidrogeografijo, p. p. 306, Ljubljana, hidrogeografija@gmail.com

Marjan Jarnjak

Zveza geografov Slovenije, Komisija za hidrogeografijo, p. p. 306, Ljubljana, hidrogeografija@gmail.com

Povzetek

Komisija za hidrogeografijo Zveze geografov Slovenije je leta 2014 začela akcijo Postavitev oznak visokih voda, s katero želi obveščati prebivalce o visokih vodah kot naravnem pojavu, izboljšati vedenje o ojezeritvah kraških polj in poplaviščih rek ter spomniti na dejstvo, da voda bolj ali manj pogosto potrebuje dodaten prostor. V akcijo so poleg uradnih institucij aktivno vključeni tudi deležniki: lokalno prebivalstvo in lokalne organizacije, šole in lastniki stavb z nameščenimi oznakami.

Abstract

In 2014, the Hydrogeographic Commission at the Association of Slovenian Geographers initiated the placement high water marks. The aim of the campaign was to inform the inhabitants of the natural phenomenon of high waters, improve their knowledge of the impoundment of karst fields, flood prone areas around rivers, and remind them that, more or less frequently, the water needs additional space. Besides the official institutions, stakeholders, especially the local population, schools and the owners of buildings with the installed marks, are also included in the campaign.

Uvod

V okviru aktivnosti pri Komisiji za hidrogeografijo Zveze geografov Slovenije (KHG ZGS) smo začeli akcijo Postavitev oznak visokih voda. Pobudo za akcijo so dali člani geografskih društev, ki so jih zmotile vprašljive ali napačne spremembe rabe prostora. Na terenu vidne in poenotene oznake visokih voda bi domačine, obiskovalce in načrtovalce rabe prostora ozaveščale in opominjale na omejitve, ki jih je pri načrtovanju rabe treba upoštevati, zato smo se odločili sprožiti akcijo nameščanja oznak visokih voda in z njo nadgraditi akcijo Sporoči poplavo.

Akcijo navezujemo na smernice Vodne (Vodna direktiva, 2000) in Poplavne direktive EU (Poplavna direktiva, 2007). Obe temeljita na načelih trajnostnega razvoja in trajnostne rabe prostora. Z akcijo želijo geografi izobraževati in obveščati prebivalce o visokih vodah in poplavah kot naravnem pojavu, izboljšati vedenje o poplavah rek in morja, posebej o ojezeritvah kraških polj, ter spomniti na dejstvo, da voda bolj ali manj pogosto zahteva dodaten prostor. Zaradi podnebnih sprememb se v bližnji priho-

dnosti pričakujejo tudi spremembe v geografski razporeditvi in intenziteti hidroloških ekstremov.

Akciji se pridružujeta Agencija za okolje (ARSO) in Ministrstvo za okolje in prostor (MOP). Kot oblika sodelovanja javnosti se akcija uvršča med ukrepe Načrtov zmanjševanja poplavne ogroženosti.

Začetki formalne akcije

Že na začetku nameščanja oznak se je KHG ZGS povezala z ARSO, ki je na vodomernih postajah označevala najvišje izmerjene vodostaje, in sklenjen je bil Sporazum o sodelovanju pri akciji označevanja visokih voda.

Komisija za hidrogeografijo ZGS je postala nosilec postavljanja oznak na lokacijah, ki ne sovpadajo z vodomernimi postajami. K sodelovanju smo povabili več institucij, in sicer Zavod RS za šolstvo, Oddelek za geografijo FF Univerze v Ljubljani, Oddelek za geografijo FF Univerze v Mariboru, Oddelek za geografijo FHS Univerze na Primorskem, Geografski inštitut Antona Melika in

Inštitut za raziskovanje krasa pri ZRC SAZU. Ob postavitvah smo k akciji povabili tudi zainteresirano javnost in organizacije, predvsem lokalne izobraževalne institucije, torej osnovne šole, in občine, ter skupaj z lokalnimi deležniki izvedli namestitev oznak visokih voda.

Prva skupna akcija na terenu

Prva skupna akcija KHG in ARSO je bila postavitvev oznak po ojezeritvi Planinskega polja spomladi leta 2014. Prve oznake višine vode smo februarja 2014 postavili v Planini pri Postojni. Priprava in izvedba sta potekali v sodelovanju z domačini, ki jih je motivirala članica KHG mag. Florjana Ulaga. Da bi v aktivnosti vključili čim širši krog zainteresirane javnosti, smo se pri nameščanju povezali z lastniki stavb, osnovno šolo, gasilskim društvom, člani civilne zaščite, ribiči, občino in drugimi. Na Planinskem polju smo namestili pet oznak.

Naslednji korak je bila javna predstavitev postavljenih oznak. Glavni namen dogodka je seznaniti širšo javnost o območjih visokih voda in ohranjati spomin na tovrstne naravne pojave. Dogodek je potekal 28. maja 2014 v Planini pri Postojni, sodelovali pa so:

- Komisija za hidrogeografijo Zveze geografov Slovenije,
- Agencija RS za okolje,
- Ministrstvo za okolje in prostor (tedaj Ministrstvo za kmetijstvo in okolje),
- lastniki objektov,
- domačini,
- Občina Postojna,
- Prostovoljno gasilsko društvo Planina,
- Civilna zaščita Postojna,
- učenci in učiteljice Osnovne šole Antona Globočnika, podružnica Planina,
- Inštitut za raziskovanje krasa pri ZRC SAZU,
- izvajalci ukrepov v okviru načrtov urejanja vodotokov.

Dogodek je bil ustrezno medijsko pokrit in odmeven. Prispevke o dogodku smo zasledili na spletnih straneh ZGS in ARSO, na družabnih omrežjih KHG, na spletnih straneh Občine Postojna ter v Notranjsko-Primorskih novicah. Prispevek sta objavili tudi lokalna televizijska in radijska postaja.

Pregled akcij in sodelovanj

Akcija postavljanja oznak visokih voda poteka prostovoljno in je organizacijsko ter časovno zahtevna. Izbira lokacij in nameščanje oznak potekata povsem individualno, v dogovoru med člani KHG in drugimi sodelujočimi. Preprostega in ponavljajočega se recepta za izvedbo ni, ves čas pa sledimo istemu okviru. Akcija se od podobnih institucionaliziranih dogodkov razlikuje zlasti po prostovoljstvu: vsi udeleženci so v akcijo vključeni aktivno in zato tudi bolj zadovoljni z rezultatom kot pokazateljem pomembnosti vloge posameznika. Glavno

Slika 1: Oznaka za visoke vode ima na desni strani znak Zveze geografov Slovenije, ki je pobudnik akcije nameščanja oznak visokih voda zunaj lokacij vodomernih postaj. (foto: M. Bat)

Figure 1: The high water mark with the emblem of the Association of Slovenian Geographers on its right, which was the initiator of the placement of high water marks outside the locations of hydrometric stations (Photo: M. Bat).

Slika 2: Člani KHG in predstavniki ARSO so poddelili zahvale krajanom za sodelovanje v akciji tudi v Planini. (foto: M. Bat)

Figure 2: Members of the Hydrogeographic Commission and representatives of the Slovenian Environment Agency bestowing acknowledgements to the locals for their participation in the campaign in the area of Planina (Photo: M. Bat).

Slika 3: Predstavnika Ministrstva za okolje in prostor med nagovorom ob postavitvi oznake visokih voda na hiši v Planini (foto: M. Bat)

Figure 3: Representative of the Ministry of the Environment and Spatial Planning during the speech in the honour of a high water mark placement on the house in Planina (Photo: M. Bat).

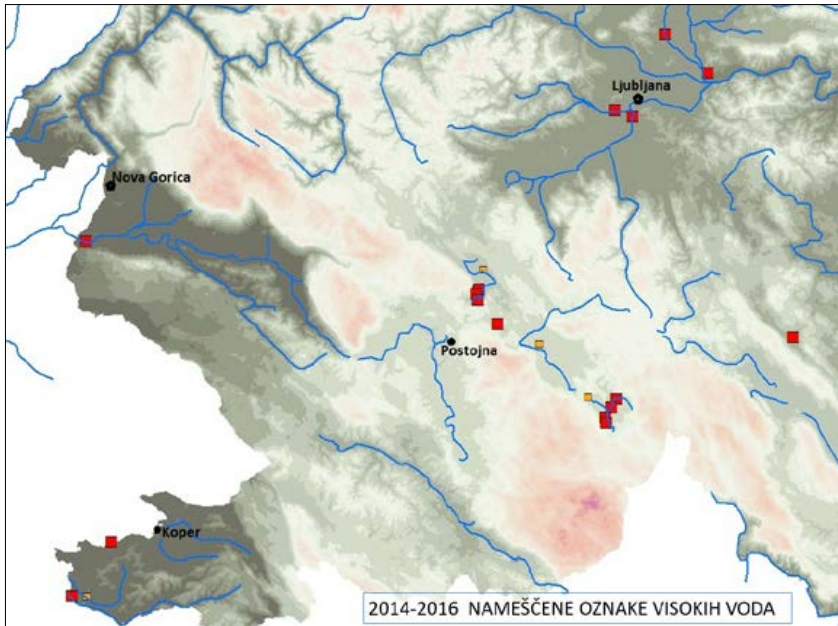
Slika 4: Vsaka oznaka ima tudi svojega skrbnika, ki se je kot prostovoljec pridružil označevanju. Oznaka je v Sečoveljskih solinah. (foto: M. Jarnjak)

Figure 4: Each mark has its own custodian who joined the marking as a volunteer. The mark in the photo is located in the Sečovlje Salina (Photo: M. Jarnjak).

Slika 7: Pri namestitvi oznake visoke vode so vedno prisotni tudi učenci. Tako je bilo tudi v Vrtočah pri Mirnu ob reki Vipavi. (foto: P. Frantar)

Figure 7: Pupils are always present at the placement of high water marks; Vrtoče near Mirn along the Vipava river (Photo: P. Frantar).

Slika 5: Lokacije nameščenih oznak visokih voda, maj 2014 – april 2016

Figure 5: Locations of high water marks, May 2014 - April 2016.

Slika 6: Oznake visokih voda na gradu Snežnik (foto: F. Ulaga)

Figure 6: High water marks on the Snežnik castle (Photo: F. Ulaga).

Datum javnega dogodka	Datum visoke vode	Dogodek	Število oznak	Število udeležencev
28. maj 2014	24. februar 2014	Planinsko polje	5	40
4. november 2014	23. januar 2014	Loško polje	6	60
13. maj 2015	19. september 2010	Vrtoče, Miren	2	40
21. april 2016	19. september 2010	Ljubljana Livada, Barje	2	60

Preglednica 1: Javne predstavitve oznak visokih voda

Table 1: Public presentations of high water marks.

načelo delovanja akcije je »od spodaj navzgor«, torej od lokalnih deležnikov do uradnih institucij, zaradi česar se v akcijo vedno vključuje lokalno prebivalstvo, ki želi ohraniti vedenje o visoki vodi, poplavi, na splošno pa o zgodovinskih in sodobnih dogodkih v domačem okolju.

Akcija postavljanja oznak visokih voda v sodelovanju KHG in ARSO še vedno poteka. Pripravljenost na sodelovanje nas je vedno pozitivno presenetila. Do konca maja 2016 smo postavili že 21 tablic, izvedli pa smo tudi štiri javne predstavitve nameščenih oznak (preglednica 1).

Sodelujoče inštitucije v akciji 2014–2016:

- Agencija Republike Slovenije za okolje,
- Komisija za hidrogeografijo, Zveza geografov Slovenije,
- Ministrstvo za okolje in prostor,
- Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani,
- Univerza na Primorskem,
- Inštitut za raziskovanje krasa ZRC SAZU,
- Občina Postojna,
- Občina Miren-Kostanjevica,
- Občina Lož,
- Osnovna šola Planina,
- Osnovna šola Miren,
- Osnovna šola Livada,
- Prostovoljno gasilsko društvo Planina,
- Zavod Republike Slovenije za šolstvo,
- krajanji in prostovoljci z območij, vključenih v akcijo,
- Svetovno združenje za vodo,
- Inštitut za celostni razvoj in okolje,
- Narodni muzej Slovenije,
- Krajski park Sečoveljske soline,
- Krajski park Barje,
- Mestna občina Ljubljana,
- ribiči, čolnarji, gostinci,
- ICPDR (Mednarodna komisija za zaščito Donave).

Vabilo k sodelovanju

Zveza geografov Slovenije vas kot lokalne poznavalce vabi k aktivnemu sodelovanju pri akciji Postavitve oznak visokih voda v Sloveniji. Z vašo pomočjo želimo zapisati in ohraniti vedenje o doseženi višini vode ob sedanjih dogodkih in, če obstaja vedenje, tudi o dogodkih v preteklosti. Vabimo vas, da se nam z odgovorom na e-naslov

Slika 8: Oznaka poplave morja v Izoli (foto: M. Jarnjak)
Figure 8: Sea flooding mark in Izola (Photo: M. Jarnjak)

hidrogeografija@gmail.com aktivno priključite, saj bo z vašim sodelovanjem akcija uspešnejša. Podrobnejša navodila vam bomo poslali po e-pošti. Vam prepuščamo obliko in način popisa, potrebujemo pa fotografije lokacije z doseženo višino vode in datumom te višine. Če je mogoče, ocenite, kje bi lahko oznako postavili, in se o tem dogovorite z lastnikom objekta. Oznake naj bi bile postavljene na izpostavljenih in javno dostopnih, vidnih in bolj obiskanih mestih. Na lokacijah, izbranih v okviru akcije, bodo oznake nameščene, vpisane v podatkovno zbirko in ustrezno prikazane na spletu.

Slika 9: Postavljanje oznake pri gostišču Livada ob Ljubljani v Ljubljani (foto: M. Bat)
Figure 9: Placement of the mark near the Livada Inn alongside the Ljubljanica river in Ljubljana (Photo: M. Bat).

Sklepne misli

Akcija postavljanja oznak visokih voda v Sloveniji je stalno aktivna. Dokazali smo, da lahko s povezovanjem lokalnega prebivalstva in zainteresirane javnosti z institucijami, kot so ARSO, šole, društva itn., z majhnimi stroški dosežemo velik odziv. Skupno akcijo lahko uvrstimo tudi med negradbene protipoplavne ukrepe, ki jih pripočata Poplavna in Vodna direktiva. Slednja namreč zahteva upravljanje porečja in ne le vodotoka. Prav na večjo razsežnost porečja, ki ni samo struga vodotoka, pa kažejo oznake visoke vode. Med pomembnimi točkami Poplavne direktive je tudi ohranjanje naravne reten-

zijske površine, kar poplavno območje je, in tudi nanj kažejo tablice visoke vode. Akcijo lahko po predlogu Načrta zmanjševanja poplavne ogroženosti (MOP, 2015) uvrstimo tudi v ukrep U6 – Izobraževanje in ozaveščanje o poplavni ogroženosti.

Poplave so in vedno bodo, potrebno je torej sožitje med rabo prostora in prostorom, ki ga za svoje visoke vode potrebuje voda. Dolgoročno bodo v pokrajini uspešne le dejavnosti oziroma raba prostora, s katero se upošteva prostor vode in se ta vključuje v razvojne načrte. Za izboljšanje in ohranitev vedenja o visokih vodah v pokrajini bomo veselili vsake pobude in želje po aktivnem sodelovanju.

Viri in literatura

1. MOP – Ministrstvo za okolje in prostor, 2015. Načrt zmanjševanja poplavne ogroženosti (NZPO Si). PREDLOG – ver. 1.04 – december 2015. http://www.mop.gov.si/fileadmin/mop.gov.si/pageuploads/podrocja/voda/nzpo/NZPO_SLO_2015_12_08.pdf (15. 5. 2016).
2. Vodna direktiva, 2000. Direktiva 2000/60/ES Evropskega parlamenta in sveta z dne 23. oktobra 2000, ki določa okvir za delovanje Skupnosti na področju vodne politike. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/sl/dd/15/05/32000L0060SL.pdf> (15. 2. 2008).
3. Poplavna direktiva, 2007. Direktiva 2007/60/ES Evropskega Parlamenta in Sveta, z dne 23. oktobra 2007 o oceni in obvladovanju poplavne ogroženosti (Poplavna direktiva). <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2007:288:0027:0034:EN:PDF> (1. 5. 2016).